

KÖNYVSZEMLE

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, Companion Volume with New Descriptors

Strasbourg: Council of Europe, 2018, 235 p.

A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR) (Council of Europe 2001), avagy a Közös európai referenciakeret (KER) (2002) mára nemzetközi vonatkozásban meghatározó alapdokumentummá vált a nyelvtanítás és nyelvi mérés területén. Az Európai Unió nyelvpolitikájának célja a dokumentum használatának népszerűsítése (European Parliament, n. d.) és hasonlóképpen nagy fontosságú a dokumentum Magyarországon, amit mi sem bizonyít jobban, mint hogy a magyar joganyag részévé vált: a hatályos 137/2008. (V. 16.) Korm. rendelet is hivatkozik rá, és a nyelvvizsgáztatás Akkreditációs Kézikönyve is elképzelhetetlen volna nélküle. A magyar nyelvtanításban és nyelvvizsgáztatásban hamar elterjedtek a B2 és C1 szintekként meghatározott elnevezések, és még a nyelvtanulók körében is kezdik kiszorítani az olyan elnevezéseket, mint például a középhaladó, mert „a KER egy széles közönség számára pontosan fogalmazza meg az egyes szinttartományok tartalmát, jellemzőit” (Dávid 2012: 19). Ugyanakkor

egy 2017–2018-as kutatás szerint a közoktatásban dolgozó nyelvtanárok nem mindig választanak a csoportok nyelvtudásának megfelelő tankönyvet, és „képzést lenne érdemes bevezetni a nyelvtanárok részére a KER szintrend-

szer valós megismerésére” (Oveges–Csizér 2018: 224).

Még ha a szintek némelyike kevésbé ismert is maradt, a KER megvalósította a fő célját: az intézmények, szakmabeliek és a felhasználók között párbeszédet, együttműködést és kapcsolódási pontokat hozott létre; az idegen nyelvi tanterveket, képzéseket, tankönyveket, tanúsítványokat egy közös koordináta-rendszerbe helyezte. Azonban kritikát is megfogalmaztak a felhasználók, ezekre az észrevételekre kívánt az Európa Tanács az új KER-rel, a *Companion Volume with New Descriptors, avagy Kézikönyv a KER-hez új szintleírásokkal* (Council of Europe 2018) kiadvánnyal reagálni.

Az előszókban, bevezetőben és a kiadvány alapjául szolgáló projekt leírásában a *Companion Volume* (2018) megismétli az első KER-kiadvány célkitűzéseit: a többnyelvű és kulturálisan sokszínű Európában a nyelvtanulót nyelvhasználónak és társadalmi szereplőnek tekinti, aki más nyelvhasználókkal szeretne együttműködni akár több nyelv tudásának és használatának segítségével, de sokszor anélkül, hogy a nyelv állna érdeklődésének középpontjában. A nyelvtanuló ideális esetben több nyelvből többféle egyenetlen nyelvtudással rendelkezik, más szinten ért (receptió), tudja magát kifejezni (produkción), kommunikál (interakció) és közvetít (mediáció). Összehasonlítva a régi KER-kiadvánnyal, az egész új KER-kiadványon átível azonban az a koncepcionális váltás, miszerint a nyelvtanuló nem az idealizált anyanyelvi beszélő kompetenciáit kell, hogy elérje, ami jól tükrözi az angolt, mint közvetítő nyelvet kutató szakemberek véleményét (Illés 2013, Jenkins 2007, Seidlhofer 2010). Ennek megfelelően az új vagy átdolgozott KER-szintleírások sokszor a

célnyelvi beszélőt említik, illetve C2 szinten a leírások a kompetens nyelvhasználóra utalnak, ellentétben a régi KER-leírásokkal, melyek az anyanyelvi beszélőt tekintették viszonyítási alapnak.

A kiadvány szintleírásokat tartalmazó része több mint száz oldalban tárgyalja az új és átdolgozott skálákat. Sok skála kiegészült A1 szintű vagy az úgynevezett pre-A1, az A1 szint előtti szint leírásával, más skálák pedig a C1 és C2 szinteken váltak pontosabbá. Mindazonáltal van olyan skála, amelynek valamennyi szintje kiegészítésre szorult, ilyen például a 'Személyes és hivatalos levelezés értése' skála. A kibővített skálákban a könnyebb eligazodás érdekében az eredeti szintleírásokat kék színnel nyomtatták, míg a kiegészítéseket fekete színnel. Számos új skálával is találkozhatunk, például a 'Szabadidős olvasáskészség' ilyen. Modernizációs törekvésként fogható fel a 'Telekommunikációs eszközök használatának' teljesen új skálája, az 'Online beszélgetés és megbeszélés skálája', ahogyan a 'Cél-orientált online tranzakciók és együttműködés skálájának' beemelése is. A fonológiai kompetencia leírásához az új KER új skálát biztosít, mely nagyban épít az érthetőség fogalmára, és még C1, sőt C2 szinten is megengedi a nyelvtanulónak, hogy megőrizze anyanyelvi akcentusát. A többnyelvűség és multikulturalitás önálló skálákat kapott, vélhetően így az interkulturális kompetenciák leírása közérthetőbbé fog válni.

Az eredeti KER kevésbé foglalkozott a közvetítéssel, ezt a *Companion Volume* pótolja, ugyanakkor új koncepcióval is áll elő: sokkal tágabban értelmezi a közvetítési készséget, mint a Magyarországon megszokott közvetítés értelmezés, ami az egyik nyelvről a másikra történő fordítás vagy tolmácsolás készsége. Az új KER-kiadvány szerint a közvetítés magában foglalja az értés, a kifejezés és az interakció készségeit is, ezáltal a legössz-

szetettebb készség. A kiadvány közvetítésként értelmezi a két személy közötti közvetítést, a két kultúra vagy két társadalmi csoport közötti közvetítést. Ugyanígy közvetítésnek minősíti az írott forrásként olvasott vagy vizuálisan prezentált információ szóbeli összefoglalását, vagy a szövegek bővítését avagy egyszerűsítését. Ugyancsak ebbe a készségbe sorolódik a jegyzetelés, vagy az irodalmi szövegekre való reflektálás, azok elemzése. A konstruktivizmus hatása sejlik fel a 'Csoportban történő együttműködés' és a 'Csoportmunka vezetése' skálák mögött.

A kiadványban a kétségtelen nívumot a jelnyelvet leíró skálák jelentik, ami a jelelés nyelvként való elismeréséhez bizonyára hozzá fog járulni az Európai Unióban. Bár hazánkban a 2009. évi CXXV. törvényben Magyarország a magyar jelnyelvet önálló, természetes nyelvnek ismerte el, sok az elvégzendő munka még az oktatási rendszerben, hogy a jelnyelv valóban elismert nyelvvé váljon, tanítása elterjedjen, és a siketek lehetőségei bővüljenek. Ehhez nagyszerű kiindulási pont lehet a *Companion Volume*, de nyelvtanárként is érdekes olvasni ezeket a szintleírásokat, mint pl. az A1 szintűt: „Jelelni tudja a hónapokat, a hét napjait vagy egy nap időpontjait” (Council of Europe 2018). A hét jelnyelvre vonatkozó leírást a Zürichi Alkalmazott Tudományok Egyetemén dolgozták ki, és a *Companion Volume* más, a jelelés szintezésére alkalmas skáláit szintén ellátták az ezt jelző PROSIGN felirattal.

Az új KER egy rendkívül inspiráló része a függelék, amely nemcsak a szintek általános leírását, az önértékelő táblázatok kiejtéssel kiegészített új változatát és a projekt módszertanának leírását tartalmazza, hanem szituációs példákat az 'Online interakció' és a 'Közvetítés' skáláinak fokozataira a személyes, közéleti, szakmai és oktatási tartományokban. Ez a 6. függelék sorvezetőként vagy ihletként

szolgálhat feladatfejlesztők, tankönyv- és jegyzetírók vagy óráikra készülő nyelvtanárok számára, amikor feladatközpontú és célorientált tanórai vagy értékelésre szánt feladatokon dolgoznak. A szakmai tartomány alatt felsorolt példák különösen a középfokú vagy felsőoktatásban szaknyelvet oktatók, vagy a szaknyelvi méréssel foglalkozó kollégák számára lehetnek hasznosak.

A kiadvány jelenleg angol és francia nyelven érhető el, már készül a német kiadás is, de a többnyelvűség ideálja mentén bizonyára hamarosan elkészülnek a fordítások más nyelvekre is. Ajánlom idegen nyelvi tantervfejlesztőknek, nyelvvizsgaközpontok munkatársainak, hiszen a 2001-es szintleírások számtalan ponton kerültek pontosításra. A *Companion Volume* a jelnyelv szakembereinek biztosan alapdokumentumává fog válni, de tanulságos lehet még minden nyelvtanárnak, aki a KER-szintekkel dolgozik. Nem lehetetlen olvasmány, hanem inkább egy kézikönyv, amihez vissza-visszatér az olvasó, és egyszerre egy-egy szakaszát tudja csak befogadni.

IRODALOM

- Council of Europe (2001): *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Council of Europe (2018): *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment. Companion Volume with new descriptors*. <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>
- Dávid Gergely (2012): A szintleírások nyelvnek szerepe a Közös Európai Referencia-keret magyar, angol és német nyelvű kiadásában. *Magyar Pedagógia*, 112/1, 19-39.

European Parliament (n. d.): *Language Policy (Fact Sheets of the European Union)*. <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/142/language-policy> (Letöltés: 2020. január 31.)

Illés Éva (2013): Az angol, mint lingua franca – új nyelvpedagógiai kihívás. *Modern Nyelvoktatás*, 19/1–2, 5-16.

Jenkins, J. (2007): *English as a lingua franca: attitude and identity*. Oxford, UK: Oxford University Press.

KER = *Közös európai referenciakeret. Nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés* (2002): Budapest: Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ Kht.

Öveges Enikő – Csizér Kata (2018, szerk.): *Az idegennyelv-oktatás keretei és hatékonysága 2017–2018*. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/nyelvoktatasi_kutatasi_jelentes_2018.pdf (Letöltés: 2020. január 31.)

Seidlhofer, B. (2010): Giving VOICE to English as a lingua franca. In: R. Facchinetti, D. Crystal & B. Seidlhofer (szerk.), *From international to local English – and back again*. Bern: Peter Lang, 147-163.

Soproni Zsuzsanna

